

the governmental periodical "Russia", head of the censorship department "Press Bureau", and the closest associate of the great reformer P. Stolypin.

A feature of the historiographic review of the life and activity of I. Hurliand is the absence of a generalizing work devoted to this persona. The article deals with various directions of historiographic researches since the pre-revolutionary period to the present. Based on the analysis of scientific historical literature the article identified the main tendencies in assessing the personality of I. Hurliand.

Along with the general monographic works that cover the entire aggregate of political events in the Russian Empire at the beginning of the 20th century, there are also modern studies related with the study of the personality of I. Hurliand in the context of the era. The emergence of such historical biographies at the present stage relates to the fact that science requires personification of history to expand the source of research, because the subject of history has always been activities of people.

From the analysis of Russian historiography of the period from the beginning of the twentieth century to the present day, one can conclude that there is no complete work that would characterized the life and activity of the "gray cardinal" of the Russian Empire – Illia Hurliand. However, it is possible to follow up the features of the evolution of the image of I. Hurliand in the context of both modern Russian and Soviet historiography.

Keywords: *evolution, historiography, monarchism, personality, autocracy, empire.*

УДК 050:651(477)''14/15''(045)

Ю.М. Нікольченко, В.І. Мирошник

НАУКОВЕ СТУДІЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗПОРЯДЧОГО ДОКУМЕНТУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ XV–XVI СТОЛІТТЯ

Досліджується інформаційний потік з проблем наукового студіювання розпорядчого документування в українських землях XV–XVI ст. Розглянуто всю цілісність розпорядчої документації, яка вироблялася канцеляріями Великого князівства Литовського, Польського королівства та Речі Посполитої для українських земель у XV–XVI ст.

Визначено видові і класифікаційні ознаки основних розпорядчих документів, які забезпечували життєдіяльність в українських землях під владою Великого князівства Литовського, Польського королівства та Річі Посполитої.

Здійснений пошук і дослідження масиву наукової інформації з проблеми розпорядчого документування в українських землях XV–XVI ст., що включав у себе проведення моніторингу доробку вітчизняних дослідників з метою визначення ступеню наукового інтересу в Україні до вище означеної проблеми.

Ключові слова: *українські землі у XV–XVI ст., Велике князівство Литовське, Польське королівство, Річ Посполита, канцелярія, діловодство, документування, розпорядчі, документи, класифікація, бібліометрія, наукометрія, статистичний метод, інформаційний потік, моніторинг, наукові студії, фахові видання, дисертаційні дослідження.*

Розвиток документування в Україні XV–XVI ст. припадає на період коли її долю визначали спочатку Велике князівство Литовське (далі – ВКЛ) і Польське королівство, а після Люблінської унії 1569 р. – Річ Посполита. В цей період українські землі пройшли кілька якісно відмінних етапів розвитку: від подолання феодальної роздробленості за

відсутності своєї держави, до повного підпорядкування польській державній структурі управління.

Специфіка політичного, економічного та культурного розвитку українських земель у XV–XVI ст. знайшла своє відображення у численних працях сучасних вітчизняних істориків, політологів, правознавців, культурологів і документознавців: Н. О. Білоуса, А. В. Блануци, В. М. Бодрухіна, В. М. Горобця, Я. Д. Ісаєвича, Н. П. Ковальського, В. В. Кривошеї, І. І. Кривошеї, Н. О. Леміш, А. М. Макарова, І. А. Мельничука, Ю. А. Мицика, Ю. М. Нікольченка, Ю. І. Палехи, С. В. Полтавця, П. М. Саса, В. А. Смолія, Н. П. Старченка, В. С. Степанкова, С. С. Черкасова, Т. В. Чухліба, Ф. М. Шабульдо, Н. М. Яковенко та інших.

Джерельну базу дослідження склали розпорядчі документи XV–XVI ст. ВКЛ, Польського королівства та Речі Посполитої, зокрема: Литовська Метрика, «Устава на волоки», Литовський статут у трьох редакціях, Люблінська унія, Повинності феодално-залежних селян Львівщини, оприлюднені у збірниках документів з історії і права України.

Актуальність статті визначена необхідністю встановлення рівня наукового студіювання проблеми розпорядчого документування в українських землях у XV–XVI ст. (литовсько-польський період в історії і культурі України).

Виходячи з вище означеного, мета статті полягає у необхідності пошуку і дослідження масиву наукової інформації з проблеми розпорядчого документування в українських землях XV–XVI ст., що включає у себе визначення видового складу та класифікаційних ознак розпорядчої документації, як початковий етап формування вітчизняної документаційної традиції та проведенні моніторингу доробку вітчизняних дослідників з метою визначення ступеню наукового інтересу в Україні до вище означеної проблеми.

Під моніторингом розуміють комплекс наукових, технічних, технологічних, організаційних та інших засобів, які забезпечують систематичний контроль (стеження) за станом та тенденціями розвитку суспільних, природних, техногенних, наукових, освітніх та культурних процесів. Моніторинг являє собою процес систематичного або безперервного збору інформації про параметри складного об'єкту або діяльності для визначення тенденцій зміни параметрів. У нашому випадку – за допомогою наукометрії і бібліометрії як методів дослідження науки, наукових дисциплін та напрямів практичної наукової діяльності.

Бібліометрія являє собою комплекс кількісних методів вивчення потоків наукових документів. Вона зародилася в 60-і роки ХХ ст. та була пов'язана з кількісним аналізом документальних потоків. Вся бібліометрія побудована на аналізі даних про публікації (бібліографія).

У свою чергу, під наукометрією слід розуміти область наукознавства, що займається статистичними дослідженнями структури і динаміки масивів і потоків наукової інформації. Її поява була спричинена тим, що в середині ХХ ст. відбулося кількісне зростання наукових досліджень. Основним завданням наукометричних досліджень є отримання об'єктивної картини розвитку окремих напрямів науки, об'єктивна оцінка досягнутих результатів, формування інформаційних потоків з наукових галузей [3, с. 5].

Паралельно з бібліометрією і наукометрією автори статті використали якісний та статистичний наукові методи. Якісний метод дозволяє розподілити інформаційний потік за тематичною спрямованістю, а статистичний – провести його кількісний підрахунок та розподіл за часовими періодами публікацій.

Статистична методологія являє собою сукупність прийомів, правил і методів дослідження, що виконує головну функцію – постачання інформації. Предметом

статистики є вивчення розмірів і кількісних співвідношень між якісно визначеними масовими явищами, а також закономірностей їхнього формування, розвитку, взаємозв'язку у конкретних умовах місця та часу. Щодо завдання статистичного дослідження, то воно полягає в узагальненні даних та виявленні закономірностей явищ в конкретних умовах місця та часу, які проявляють себе лише у великій масі явищ через подолання властивої одиничним елементам випадковості [11].

У XV ст. в українських землях починає діяти актове діловодство, традиційне для Польського королівства та ВКЛ, а після об'єднання двох країн – Речі Посполитої. Практика діловодства у ВКЛ, Польському королівстві у XV–XVI ст. відома у науковому світі завдяки діяльності державних канцелярій: Великокнязівської та Польської коронної [9, с. 103–107]. Документування різних сфер життя в українських землях цього періоду виявилось у створенні означеними канцеляріями та їхніми осередками на місцях значної кількості розпорядчих документів [9, с. 107–110].

Разом з тим, особливості діяльності канцелярій і склад їхніх посадових осіб, які працювали з розпорядчими документами, призначеними для українських земель, на сьогодні вивчені недостатньо. Лише можна зробити припущення, що діловодство обох канцелярій було схожим, адже у XIV ст. ВКЛ та Польське королівство були об'єднані династичною унією, а в XVI ст. вони об'єднались у єдину державу – Річ Посполиту [6, с. 89].

Усю цілісність розпорядчої документації, яка вироблялася канцеляріями ВКЛ, Польського королівства та Річчю Посполитою для українських земель умовно можна поділити на категорії [7]:

- публічноправові акти: статути, грамоти, привілеї;
- приватноправові акти: дарчі записи, духовні заповіти, контракти щодо рухомого та нерухомого майна тощо;
- ділова кореспонденція: «відвози» (постанови або розпорядження), повідомлення тощо;
- судова кореспонденція.

Розпорядчі документи, які створювались у вище означених канцеляріях, підлягали їхньому копіюванню і вписуванню в окремі книги актів, оригінали яких відсилались сторонам або видавались на руки. Збірники книг–копій, що зберігались в канцеляріях, називались Литовськими Метриками. Такі книги створювали з метою видачі дублікатів на випадок втрати документів. Таким чином, можна зробити висновок, що Литовські Метрики були початковим офіційним розпорядчим документом, що мав вигляд окремої справи, яка постійно доповнювалася наступними актами, а згодом їх передавали на постійне зберігання в архіви, функцію яких виконували «княжі скарбниці».

На початку XVI століть у ВКЛ, як і в інших європейських державах, робилися спроби кодифікації письмового права, що було викликано необхідністю подолання впливу звичаєвого права, а також потребою у централізації держави та уніфікації його законодавства. З цією метою були підготовлені і видані Статути Великого князівства Литовського, які у подальшому стали основними законодавчими актами в українських землях XVI–XVIII століть.

Унікальність Литовських статутів полягає у тому, що вони заклали фундамент документаційної традиції України, переважна більшість земель якої знаходились у складі ВКЛ. Незважаючи на те, що Литовський Статут представляв собою не лише як єдине джерело правової культури, а кожна з його трьох редакцій (поправ) – 1529, 1566, 1588 рр., мала свої особливості розпорядчого документу [5, с. 193–194].

У статті здійснена класифікація основних розпорядчих документів, що забезпечували життєдіяльність населення в українських землях у XV–XVI ст., відповідно до методики, запропонованої відомим вітчизняним документознавцем

Н. М. Кушнарєнко [2, с. 100], в основі якої лежить визначення характеристики документа за трьома блоками ознак, де вони й утворюють багаторівневу структуру класифікаційної схеми.

- фізична (матеріальна) складова документа;
- інформаційна складова документа;
- умови побутування документа як системного об'єкту в зовнішньому середовищі.

Використаємо вище означену методику для визначення класифікаційних ознак наступних розпорядчих документів XV–XVI ст.: Литовського статуту у трьох редакціях, Статуту Львівської братської школи, Повинностей феодално-залежних селян Львівщини за допомогою таблиці 1.

У результаті здійсненої авторами статті класифікації вище означених розпорядчих документів з'ясоване наступне:

- за видовою ознакою Литовський статут, Статут Львівської братської школи та Повинності феодално-залежних селян Львівщини є розпорядчою документацією;
- за характером та мірністю знакових записів – текстовими і двомірними;
- за призначенням і сприйняттям – людиночитаними та візуальними;
- за засобом документування – рукописні;
- за матеріальною структурою – паперові кодекси;
- часом появи у світі та регулярністю виходу – неперіодичні та оригінальні;
- за місцем походження – загальнодержавні та місцеві.

Таблиця 1.

Сфера документа	Назва документа	Характеристика документа
Організаційна	Литовський статут	Зведення законів феодалного права Литовської держави XVI ст., який був складений на підставі жалуваних грамот, великокнязівських привілеїв та звичаєвого права та мав три редакції: 1529, 1566 та 1588 рр. Для того, щоб укласти статут його автори використали досвід звичаєвого права, «Руську Правду», польські кодекси та інші європейські організаційно-розпорядчі документи XV–початку XVI ст. У Литовському статуті викарбувалися прагнення литовських і польських феодалів зміцнити свої шляхетські привілеї, права на спадкове землеволодіння та примусове закріпачення українських і білоруських селян.
Розпорядча	Статут Львівської братської школи	У документі, датованому 1568 р., регламентувалися напрямки та особливості навчального процесу в навчальному закладі.
Розпорядча	Повинності феодално-залежних селян Львівщини в 1565 р.	У документі міститься перелік 18 сіл Руського воєводства, для мешканців яких встановлювався спеціальний грошовий і натуральний податок.

Постійне розширення практики створення різних за видовими ознаками документів в українських землях у XV–XVI ст. було важливим етапом на шляху формування першопочатків вітчизняного діловодства, накопичення досвіду щодо обробки та зберігання документів.

Використані у статті категорії розпорядчих документів завжди були і залишаються предметом студій, що складає інформаційні потоки, які повинні задовольняти потреби споживачів з метою їхнього ефективного використання у науковій сфері.

У зв'язку з цим, авторами був здійснений наукометричний і бібліометричний аналізи публікацій у вітчизняних періодичних фахових виданнях за період з 2005 по 2016 роки та дисертаційні дослідження за період з 2000 по 2011 рр., у яких розглядалися організаційні документи, що забезпечували життєдіяльність в Україні під владою Великого князівства литовського, Польського королівства та Річі Посполитої у XV–XVI ст.

Для реалізації цього завдання було визначено шість фахових видань України історичного спрямування, у т. ч. «Український історичний журнал», науковий вісник «Гілея», «Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.)», вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди (серія «Історія та географія»), вісник Львівського національного університету ім. І. Франка (серія історична), вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (серія «Історія»). За вище означений період виявлено сорок публікацій, у яких тою, чи іншою мірою розглядалися питання діловодства та розпорядчого документування в українських землях XV–XVI ст. Пошук публікацій відбувся в електронних архівах фахових видань України [10].

Отримані результати історіографічної кон'юнктури наступні: найбільша кількість тематичних публікацій побачила світ у 2005 та 2011 рр. На жаль, у 2008 та 2016 рр. ми констатуємо повну відсутність інтересу до означеної проблеми на сторінках обраних для моніторингу часописів. В інші роки було надруковано від одної до трьох тематичних публікацій.

Встановлено, що автори статей у часописах, і частіше за інші, використовували у своїх працях наступні документи розпорядчого характеру, які забезпечували життєдіяльність населення в українських землях XV–XVI ст.:

- Литовську Метрику – зібрання розпорядчих документів, які регламентували різні сфери діяльності українського населення на землях, що входили до складу ВКЛ в період з першої половини XV ст. до 1569 р.;

- Литовський Статут у трьох редакціях (1529, 1566 і 1588 рр.), у якому на законодавчому рівні закріплювалися прагнення литовських і польських феодалів зміцнити свої політичні і економічні права в українських і білоруських землях;

- «Уставу на волоки» 1557 р. – базовий документ щодо формування поземельних відносин в українських землях у складі ВКЛ, Польського королівства і, пізніше, у Речі Посполитій;

- Люблінську унію 1569 р., яка документально завершила процес інкорпорації ВКЛ до складу Польського королівства і ствердила утворення Речі Посполитої, до складу якої насильницьким шляхом була включена переважна більшість українських земель;

- різновиди розпорядчих грамот: уставних, жалуваних, шертних (присяг) тощо.

Разом з тим, з великої кількості наукових публікацій з історії, політики, права, економіки, соціальних проблем і культури, тільки у чотирьох статтях автори безпосередньо розглядали питання документування в українських землях XV–XVI ст., що склало 10% від загальної кількості розглянутих авторами статті публікацій у визначених фахових виданнях. Такий результат свідчить, на нашу думку, про недостатній рівень наукового інтересу до вище означеної проблеми, які можна пояснити:

- по-перше тим, що документування в українських землях у XV–XVI ст. переважною більшістю вітчизняних дослідників розглядається не як завершена національна система діловодства, а лише як початковий етап майбутнього вітчизняного документування, накопичення досвіду, підготовки, обробки й зберігання документів;

- по-друге – обмеженою кількістю відомих джерел щодо розвитку діловодства і документування в українських землях XV–XVI ст.

Найбільшими збірками з вільним доступом до повнотекстових ресурсів є «Автореферати дисертацій, захищених в Україні», які формуються у Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського. Наповнення репозитарію авторефератів дисертацій здійснювалося в 1998–2011 рр. на основі електронних версій, які надходили до бібліотеки з ВАК України. Обсяг зборів досяг 64 тис. повнотекстових документів [1, с. 74]. Роки наповнення репозитарію авторефератів дисертацій (з 2000 по 2011), обрані авторами статті з метою проведення наукометричного аналізу, обумовлені тим, що у наступний період в Україні припинилось фінансування програми «Ініціативи відкритих архівів», а також відбулися зміни у діючому законодавстві «Про авторське право і суміжні права» на предмет вільного доступу до повнотекстових ресурсів. Пошук авторефератів дисертацій відбувся на сайті національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського [4].

У зв'язку з вище означеним, у репозитарії авторефератів дисертацій з наукового студіювання проблеми розпорядчого документування в українських землях XV–XVI століття відцифровано за період з 2000 по 2011 рр. Результати пошуку представлені у таблиці 2.

Інформаційний моніторинг дисертаційних досліджень вітчизняних науковців з проблем розпорядчого документування в українських землях Литовсько-Польської доби за період з 2000 по 2011 рр. виявив наступне [8]:

- загальна кількість дисертаційних досліджень – 14;
- на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук – 1;
- доктора юридичних наук – 1;
- кандидата історичних наук – 6;
- кандидата юридичних наук – 5;
- кандидата філософських наук – 1.

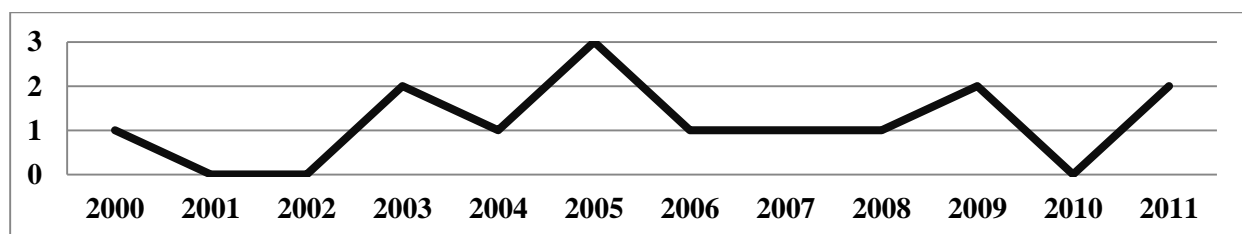
На рис. 1 зображено результати інформаційного моніторингу по роках, де найбільша кількість захистів дисертаційних досліджень – три припадає на 2005 р.; у 2001, 2002, 2010 рр. захисти не відбувалися; у 2003, 2009 та 2011 відбулося по два захисти.

Таблиця 2

Результати пошуку авторефератів дисертаційних досліджень

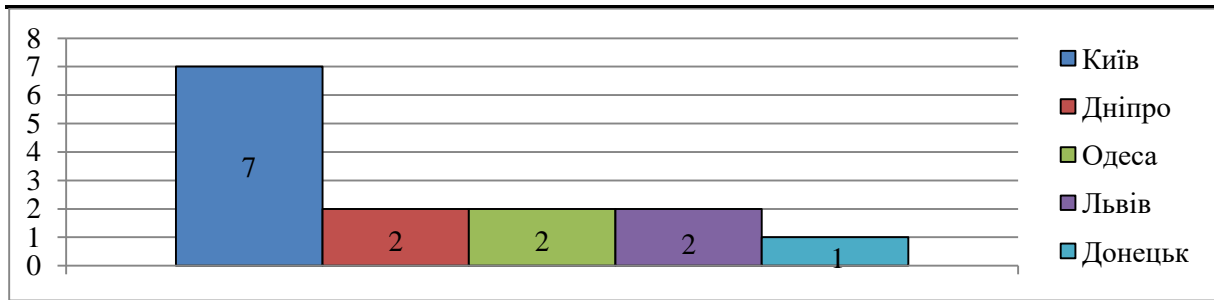
№	Автор дисертаційного дослідження, науковий ступінь	Тема дисертаційного дослідження	Місце і рік захисту
1	Капітан Л. І., к.і.н.	«Український історичний журнал» у контексті дослідження історії України XIV–середини XVII ст.	Дніпропетровськ, 2000
2	Черкас Б. В., к.і.н.	Україна в політичних відносинах Великого князівства Литовського з Кримським ханством (1502–1540).	Київ, 2003

3	Поліщук В. В., к.і.н.	Офіційні свідки в структурі Луцького замкового уряду до реформ 1564–1566 років (службове підпорядкування і правові послуги).	Київ, 2003
4	Ковальова С. Г., к.юр.н.	Еволюція судової системи і судочинства на українських землях Великого князівства Литовського.	Одеса, 2004
5	Бодрухин В. М., д.і.н.	Князівська влада і проблеми державотворення в Україні: удільний період (XII–XIV ст.).	Донецьк, 2005
6	Ващук Д. П., к.і.н.	Обласні привілеї Волині та Київщини: генеза і функціонування в другій половині XV – першій третині XVI ст.	Київ, 2005
7	Блануца А. В., к.і.н.	Обіг земельних володінь волинської шляхти у другій половині XVI ст. (на матеріалах Луцьких актових книг 1566-1599 рр.).	Київ, 2005
8	Сокальська О. В., к.юр.н.	Судоустрій та судочинство в Україні (XVI–початок XVII ст.).	Київ, 2006
9	Крумаленко М. В., к.юр.н.	Правове становище населення на українських землях у XIV-XVI ст.: детермінація релігійною політикою держави.	Одеса, 2007
10	Жеребцова Л. Ю., к.і.н.	Формування митної системи на українських землях Великого князівства Литовського: джерела і методи дослідження.	Дніпропетровськ, 2008
11	Гураль П. Ф., д.юр.н.	Територіальна громада в Україні: історико-правове дослідження.	Львів, 2009
12	Майкут Х. В., к.юр.н.	Цивільне право на українських землях за Литовськими статутами: історико-правове дослідження.	Львів, 2009
13	Вовк О. Й., к.юр.н.	Систематизація Литовсько-Руського права другої половини XV–початку XVI століть.	Київ, 2011
14	Плешко М. В., к.ф.н.	Витоки й еволюція ідеології українського державотворення в середньовіччю і ранньомодерну добу.	Київ, 2011

Рис. 1. Результати інформаційного моніторингу з 2000–2011 рр.

На рис. 2. зображено гістограма, що відображає місцезнаходження спеціалізованої вченої ради, де відбувався захист дисертаційних досліджень. Перше місце посідає м. Київ (сім захистів); у Дніпропетровську, Одесі та Львові – по два захисти; у Донецьку – один захист.

Рис. 2. Кількість дисертаційних досліджень за місцем знаходження спеціалізованої вченої ради

Перелік основних організаційно-розпорядчих документів ВКЛ, Польського королівства і Речі Посполитої, які склали джерельну базу дисертаційних досліджень представлено у таблиці 3.

Найчастіше здобувачі у своїх дисертаційних дослідженнях використовували «Литовську Метрику», Литовський статут у трьох редакціях, різновиди грамот.

Таблиця 3

Розпорядчі документи, що склали джерельну базу дисертаційних досліджень

№	Автор дисертаційного дослідження, науковий ступінь	Організаційно-розпорядчі документи ВКЛ, Польського королівства і Речі Посполитої, які діяли в українських землях у XV–XVI ст., використані у процесі підготовки дисертаційного дослідження
1	Капітан Л. І., к.і.н.	«Литовська Метрика», Литовський статут у трьох редакціях.
2	Черкас Б. В., к.і.н.	«Литовська Метрика», реєстри, жалувані грамоти, судові вироки, звіти послів, шертні грамоти (присяги).
3	Поліщук В. В., к.і.н.	Обласні привілеї великих князів литовських. Литовський Статут (1529, 1566 pp.),
4	Ковальова С. Г., к.юр.н.	«Литовська Метрика», Литовський статут у трьох редакціях, «Духовні й договірні грамоти великих і удільних князів XVI століття», «Законодавчі акти XVI століття», «Волинські грамоти XVI століття».
5	Бодрухин В. М., д.і.н.	Жалувані грамоти, «Литовська Метрика».
6	Ващук Д. П., к.і.н.	Привілеї Київщини та Волині, уставні земські грамоти, Судебник Казимира, скарги, вироки, «сознанняє», застави, розписки, заповіти.
7	Блануца А. В., к.і.н.	Литовський статут у трьох редакціях, Луцькі актові книги.
8	Сокальська О. В., к.юр.н.	Привілеї Київської та Волинської земель, «Устава на волоки», Литовський статут у трьох редакціях, уставні грамоти, сеймові постанови та конституції, збірки міського права, скарги, клопотання, грамоти та листи господаря, реєстри, переписи, люстрації
9	Крумаленко М. В., к.юр.н.	«Литовська Метрика», акти Віленського церковног собору (1509 р.), акти Люблінської унії, Литовський статут у трьох редакціях.

10	Жеребцова Л. Ю., к.і.н.	«Литовська Метрика», Литовський статут у трьох редакціях, жалувані грамоти, «листи», «вольності», «оренди», реєстри
11	Гураль П. Ф., д.юр.н.	Акти удільних князів, акти Великого князя литовського, «Устава на волоки», Литовський статут, «Повісті про Поділля»
12	Майкут Х. В., к.юр.н.	«Акти Литовсько–Руської держави», «Литовська Метрика», Литовський статут у трьох редакціях,
13	Вовк О. Й., к.юр.н.	«Литовська Метрика», Уставні земські грамоти.
14	Плешко М. В., к.ф.н.	«Литовська Метрика», Литовський статут у трьох редакціях.

Виходячи із вище означеного констатуємо:

- в українських землях під владою ВКЛ, Польського королівства і Речі Посполитої в XV–XVI ст. існувала актова система діловодства, яка виробляла різноманітні за видовим складом і класифікаційними ознаками документи, у т. ч. розпорядчі, призначені для забезпечення життєдіяльності місцевого населення. Разом з тим, незважаючи на постійне розширення практики документотворення, стверджувати про появу суто українського документування, як систему певних норм і правил, ще передчасно. Але, це вже був етап формування традицій щодо розвитку майбутнього вітчизняного документування, накопичення досвіду створення, обробки й зберігання документів.

- використання наукометричного, бібліометричного і статистичного методів для з'ясування проблеми щодо наукового інтересу вітчизняних дослідників до проблеми діловодства і документування в українських землях XV–XVI ст. дають можливість з'ясувати не тільки коло і тематику наукових студій, а й визначити кількісний і якісний показник використання у них розпорядчих документів означеного періоду в історії і культурі України.

Разом з тим аналіз джерельної бази по темі дослідження свідчить про існування значної кількості литовсько-польських розпорядчих документів, які містять у собі унікальну інформацію щодо організації життєдіяльності населення в українських землях XV–XVI ст. У перспективі, це дасть змогу дослідникам продовжити процес введення до наукового обігу значного фактичного матеріалу, пов'язаного з становленням і розвитком традицій у вітчизняному документуванні.

Список використаної літератури

1. Костенко Л. И. Наукоемкие технологии в библиотеке [Электронный ресурс] / Л. И. Костенко, А. И. Жабин, Е. А. Копанева, Т. В. Симоненко // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – Киев : НБУВ, 2013. – Вып. 11. – С. 70–81. – Режим доступа : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnan_2013_11_9 ; Kostenko L. I. Naukoemkie tekhnologii v biblioteke [Elektronnyy resurs] / L. I. Kostenko, A. I. Zhabin, Ye. A. Kopaneva, T. V. Simonenko // Biblioteki natsionalnykh akademiyy nauk: problemy funktsionirovaniya, tendentsii razvitiya. – Kiev : NBUV, 2013. – Vyp. 11. – S. 70–81. – Rezhim dostupa : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnan_2013_11_9

2. Кушнарєнк Н. Н. Документоведение : учеб. / Н. Н. Кушнарєнко. – 7-е изд., стереотип. – Киев : Знання, 2006. – 459 с. ; Kushnarenk N. N. Dokumentovedenie : ucheb. / N. N. Kushnarenko. – 7-e izd., stereotip. – Kiev : Znannya, 2006. – 459 s.

3. Налимов В. В. Наукометрия: Изучение развития науки как информационного процесса / В. В. Налимов, З. М. Мульченко. – Москва : Наука, 1969. – 192 с. ;

Nalimov V.V. Naukometriya: Izuchenie razvitiya nauki kak informatsionnogo protsessa / V.V. Nalimov, Z. M. Mulchenko. – Moskva : Nauka, 1969. – 192 s.

4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua> ; Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.nbuv.gov.ua>

5. Нікольченко Ю. М. Артефактні документи як джерела вивчення литовських статутів / Ю. М. Нікольченко, Г. М. Лисенко // Гілея. Науковий вісник. –2011. – спецвипуск. – С. 193–198 ; Nikolchenko Yu. M. Artefaktni dokumenty yak dzherela vuvchennia lytovskykh statutiv / Yu. M. Nikolchenko, H. M. Lysenko // Hileia. Naukovyi visnyk. –2011. – spetsvypusk. – S. 193–198

6. Нікольченко Ю. М. Моніторинг інформаційного потоку з історії литовсько-польської доби в Україні у вітчизняних фахових виданнях / Ю. М. Нікольченко, М. Ю. Анищук // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія. – 2015. – Вип. 9. – С. 89–97 ; Nikolchenko Yu. M. Monitorynh informatsiinoho potoku z istorii lytovsko-polskoi doby v Ukraini u vitchyznianskykh fakhovykh vydanniakh / Yu. M. Nikolchenko, M. Yu. Anyshchuk // Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii: filosofii, kulturolohiia, sotsiologiia. – 2015. – Vyp. 9. – S. 89–97.

7. Мирошник В. Документна традиція в українських землях XVI ст. / В. Мирошник // Соціокультурна історія Європи та Америки XVI–XX століть, м. Львів, 05 травня 2017 р. : Програма Всеукраїнської студентської наукової конференції. – Львів : Український католицький університет, 2017. – С. 4 ; Myroshnyk V. Dokumentna tradytsiia v ukrainskykh zemliakh XVI st. / V. Myroshnyk // Sotsiokulturna istoriia Yevropy ta Ameryky XVI–XX stolit, m. Lviv, 05 travnia 2017 r. : Prohrama Vseukrainskoi studentskoi naukovoï konferentsii. – Lviv : Ukrainskyi katolytskyi universytet, 2017. – S. 4.

8. Мирошник В. Документна традиція в українських землях XV–XVI ст.: наукометричний аналіз / В. Мирошник // Інформація та культура в забезпеченні сталого розвитку людства, м. Маріуполь, 15 листопада 2017 р. : Програма Міжнародної науково-практичної конференції. – Маріуполь : МДУ, 2017. – С. 12.

9. Палеха Ю. І. Історія діловодства: навч. посіб. / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. – Київ : Ліра-К, 2011. – 328 с. ; Palekha Yu. I. Istoriiia dilovodstva: navch. posib. / Yu. I. Palekha, N.O. Lemish. – Kyiv : Lira-K, 2011. – 328 s.

10. Фахові видання в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vak.org.ua/fv/> ; Fakhovi vydannia v Ukraini [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://vak.org.ua/fv/>

11. Штефан С. В. Статистичні методи досліджень: текст лекцій для студентів Інституту журналістики [Електронний ресурс] / С. В. Штефан. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/navch/StatMetodyDoslid.pdf> ; Shtefan S. V. Statystychni metody doslidzhen: tekst leksii dlia studentiv Instytutu zhurnalistyky [Elektronnyi resurs] / S.V. Shtefan. – Rezhym dostupu: <http://journalib.univ.kiev.ua/navch/StatMetodyDoslid.pdf>

Стаття надійшла до редакції 20.04.2018 р.

Y. Nikolchenko, V. Miroshnik

SCIENTIFIC STUDY OF PROVISIONAL DOCUMENTATION IN UKRAINIAN LANDS OF THE XVI CENTURY

Development of documentation in Ukraine of XV–XVI centuries falls on the period when its fate was first determined by the Grand Duchy of Lithuania and the Polish Kingdom, and after the Union of Lublin in 1569 – the Commonwealth. During this period, the Ukrainian lands passed several qualitatively different stages of development: from overcoming feudal fragmentation in the absence of their state, until full subordination to the Polish state structure of governance.

The sources of the study were the administrative documents of the XV–XVI centuries of The Grand Lithuanian Duchy, the Polish Kingdom and the Commonwealth, in particular: the Lithuanian metric, the Charter on the Drafts, the Lithuanian Statute in three editions, the Lublin Union, the Duties of the Feudal-Dependent Peasants of Lviv region. These documents were published in the collections of documents on the history and law of Ukraine.

The article topicality is determined by the need to establish the level of scientific study of administrative documentation in the Ukrainian lands in the XV–XVI centuries. (Lithuanian-Polish period in the history and culture of Ukraine). The aim of the article is to search and to study a variety of scientific information on administrative documentation in the Ukrainian lands of the 15th-16th centuries. It includes the classification features of administrative documentation as the initial stage in the formation of domestic documentary tradition. The aim is also to monitor the domestic researchers' works concerning the aforementioned issue and to determine the degree of scientific interest to it in Ukraine.

The following result has been obtained in accordance with the aim:

There was an act system of records keeping, which defined a variety of documents, including administrative, which were meant for principles of personal and social safety of the local population. This act system of record keeping existed in the Ukrainian lands under the rule of the Grand Duchy of Lithuania, the Polish Kingdom and the Commonwealth in the XV–XVI centuries.

At the same time, it is untimely to assert that a purely Ukrainian documentation as a system of certain norms and rules emerged, in spite of the constant expansion of the practice of document creation. But, it has been the stage of traditions formation which concerns the development of domestic documentation future and experience accumulation in creating, processing and storing the documents.

The use of scientometric, bibliometric and statistical methods to find out the scientific issues of domestic researchers, concerning the problem of record keeping and documentation in Ukrainian lands of the XV–XVI centuries, give an opportunity to specify not only the circle and the subject of scientific studies, but also to determine the quantitative and qualitative indicator of the use of administrative documents of this period in the history and culture of Ukraine.

Key words: *Ukrainian lands in the 15th–16th centuries, Grand Duchy of Lithuania, Polish kingdom, Commonwealth, chancery, records keeping, documentation, regulations, classification, bibliometrics, scientometrics, statistical method, information flow, monitoring, scientific studies, professional editions, dissertation researches.*